

**TEXTE ALESE DIN LUCRAREA
“GÂNDURI CATRE SINE INSUȘI”
DE MARCUS AURELIUS, EDIȚIE BILINGVĂ,
HUMANITAS, 2018**

Anamaria FĂLĂUȘ*
Ștefan POMIAN**

Selected thoughts from *The Meditations of the Emperor Marcus Aurelius Antonius*, Bilingual Edition, Humanitas, 2018

Abstract: This paper dedicated to Marcus Aurelius’s philosophy emphasises some of the emperor and Stoic philosopher’s interests in and meditations on his own life, his relationship with the others and with the universe, the sensitivity of his feelings that were offered as a gift to posterity, the strength of his humble thoughts that overflowed his mind, as well as the attitude towards the others as a result of his social and political experience. Worth mentioning in this context is his lack of vanity, best exemplified by his memorable routine recorded by historians: while walking through the Roman crowds that used to acclaim him, he would ask the soldier that usually accompanied him to whisper into his ear, from time to time, the following words: “you are nothing but a simple human being!”

Prefață

Marcus Aurelius s-a născut în Roma la 26 aprilie anul 121 d. Hr. Numele lui de familie era Marcus Anninus Verus. A fost educat în particular.¹

La vârsta de 15 ani a îmbrăcat “toga virilă”. Doi ani mai târziu a fost adoptat de împăratul Antonius Pius, iar la împlinirea celor 18 ani primește titlul de Caesar; un an mai târziu este consul.

La 24 de ani se căsătorește cu Faustina, fiica lui Antonius Pius, iar un an mai târziu a fost asociat la domnie de către Antonius Pius.

La 39 de ani, odată cu moartea lui Antonius Pius, este proclamat împărat.

* Lect. univ. dr., Facultatea de Litere, Centrul Universitar Nord din Baia Mare, Universitatea Tehnică din Cluj-Napoca, str. Victoriei, nr. 76, Baia Mare (anamaria.falaus@cunbm.utcluj.ro)

** Conf. univ. dr., Facultatea de Litere, Centrul Universitar Nord din Baia Mare, Universitatea Tehnică din Cluj-Napoca, str. Victoriei, nr. 76, Baia Mare (stefan.pomian@cunbm.utcluj.ro)

¹ Făcea parte din Dinastia romană a Antoninilor care cuprindea perioada anilor 96-193, cf. Marcel D. Popa-Horia C. Matei, *Mică enciclopedie de istorie universală*, Editura Politică, București, 1988, p. 653.

Ca împărat și om politic a purtat războaie cu parții (în anul 162), primul război germanic cu marcomanii, cvazii și iazygii (în anul 167), răboiul din regiunile dunărene (în anii 169-175), al doilea război cu germanii (în anii 178-180).

Ca om de cultură a înființat la Atena patru catedre de filosofie: pentru platonism, aristotelism, epicurism și stoicism.

Moare, de ciură, la 17 martie 180, la Sirmium sau la Vindobona (Viena de azi), în timp ce purta al doilea război germanic. (59-60)

Din punct de vedere filosofic, Marcus Aurelius este un reprezentant al ultimei perioade a stoicismului, numită și stoicismul imperial, alături de Seneca și Epictet.

În cadrul filosofiei stoice se accentua principiul preocupării de sine pentru instruirea propriei gândiri, pentru a fi pregătit a acționa în interesul și spiritul dreptății, pentru binele mulțimii, în conformitate sau acord cu ordinea cosmică, având convingerea că viața, chiar dacă pare efemeră ca o clipă, merită trăită, cu atât mai mult cu cât ea nu apare la întâmplare, nu este un accident, ci reprezintă o secvență a acțiunii Providenței și face parte din ordinea cosmică.

Lecturând atent lucrarea “Gânduri către sine însuși” este greu de înțeles de ce acest împărat filosof stoic purta totuși războaie și, mai cu seamă, de ce a îngăduit persecuții împotriva creștinilor între anii 163-167². Aceasta arată adevărul că “omul nu este întotdeauna ceea ce pare”, dar ce bine ar fi să nici nu pară.

În legătură cu forma originală a lucrării “Gânduri către sine însuși”, astăzi mai există un singur manuscris complet, *Vaticanus Graecus*, descoperit în 1950, dar care este datat din secolul al XIV-lea.

Edițiile mai importante în baza cărora s-a realizat tipărirea bilingvă de către editura Humanitas în 2018 sunt: Marcus Aurelii Antonini, *Ad se ipsum* libri XII, editat J. Dalfen, Leipzig, 1979; și *The Meditations of the Emperor*

² Probabil că această persecuție a îngăduit-o și din invidie, pentru faptul că la Roma funcționa de puțină vreme o școală creștină cu metodă, întemeiată după modelul școlilor păgâne de filosofie de către Sfântul Justin Martirul și Filosoful, un filosof încreștinat. Persecuția s-a desfășurat pe când prefect al Romei era Junius Rusticus. Justin Martirul și Filosoful își expune conceptul său despre filosofie astfel: “*Filosofia este lucrul cel mai mare și cel mai vrednic de Dumnezeu. Ea singură poate să ne înalțe până la Dumnezeu și să ne apropie de El; iar sfinții, cu adevărat, sunt numai aceia care-și deprind mintea cu filosofia. Ce este, însă, filosofia și pentru care motiv a fost ea trimisă oamenilor, este un lucru necunoscut de mulți. Dealtminteri, pe bună dreptate, fiindcă știința aceasta fiind una singură, dacă toți ar cunoaște rostul ei, atunci nu ar mai fi unii platonicieni, alții stoici, alții peripateticieni, alții teoreticieni și alții pitagorici. Cum s-a făcut că filosofia a devenit o ființă cu mai multe capete?*” (Sfântul Justin, *Dialog cu iudeul Trifon*, II, 1, în *Părinți și Scriitori Bisericești*, nr. 2, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1980).

Marcus Antoninus, ed. With translation and commentary by A.S.L. Ferquharson, I-II, Oxford, 1944, editia a II-a 1968.

Notă: cifrele din paranteze, de exemplu: (59-60); (65); (149); (349) reprezintă paginile din lucrarea “*Gânduri către sine însuși*” din care s-au ales textele.

Tematici în baza textelor alese³

Altruism/*Selflessness*

“Omul care i-a făcut un serviciu cuiva nu-l face cunoscut strigând în gura mare, ci se îndreaptă spre săvârșirea altuia, precum vița-de-vie, a produs din nou ciorchini, când a fost timpul potrivit ... trebuie să fii printre cei care fac servicii într-un fel fără să o știe”. (149)⁴

“A man who has done a service to another does not boast about it, crying out loud, but goes on to repeat the action, as the vine produces new clusters again, when the proper time comes ... you ought to be among those who, in a way, do good without knowing they have done it”.

“Binele ființei raționale este societatea. Căci într-adevăr noi existăm pentru societate; de multă vreme s-a demonstrat asta”. (161)

“The good of a rational being is the society; for, it has long been proven that we were formed for society”.

“Omul este ființa cea mai apropiată nouă, în măsura în care trebuie să le facem bine și să-i suportăm pe ceilalți; în măsura în care unii se opun acțiunilor specifice nouă, omul devine pentru mine una dintre realitățile indifferente”. (161)

“Man is our closest being, as long as we have to do good to them and tolerate them. When they, however, obstruct our actions, they become indifferent to us”.

³ Dezvoltarea filosofiei eline se datorează scrierilor evreiești traduse în limba greacă arată Filosoful Clement Alexandrinul, născut și educat la Atena, în tinerețe hierofant în templul de la Eleusis, care după ce s-a încreștinat a ajuns conducător al școlii creștine din Alexandria Egiptului între anii 200-215.

În lucrarea *Stromatele V*, 10.1 mărturisește că: “*am arătat în Stromata întâia (I, 87, 2) că filozofii eleni trebuie să fie numiți “furi”, pentru că au luat de la Moise și de la prooroci cele mai de seamă din învățăturile lor, fără să-i amintească cu mulțumiri*”.

⁴ Ideea de a face bine în tăcere, este eminentă idee creștină. O găsim în cele dintâi scrieri creștine, de ex.: în Evanghelii, în Scrisorile apostolilor, în *Didahia* sau *Învățătură a celor 12 Apostoli*, Scrierile Părinților Apostolici, vol. 1, pp. 25-32.

Sigur Marcus Aurelius cunoștea doctrina creștină, cu atât mai mult cu cât Sfântul Justin Martirul și Filosoful, a scris două Apologii pe care le adresează, cea dintâi, împăratului Antoniu Pius și lui Marc Aureliu, iar a doua Senatului. A se vedea în “*Apologeți de limbă greacă - Părinți și scriitori bisericești*”, vol. 2, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1980, pp. 25-74, *Apologia întâia*, iar la pp. 75-88, *Apologia a doua*.

“Într-un singur lucru găsește-ți desfătarea și odihna: trecerea de la o acțiune în interesul semenilor la o alta în interesul semenilor, aducându-ți aminte de zeu”. (175)

“There is one thing you should take pleasure and rest in: going from one action for the benefit of your fellow beings to another one, keeping God in your mind”.

“Nu te rușina că ți se oferă ajutorul”. (205)

“Do not be ashamed of being offered help”.

“În fața fiecărei fapte întreabă-te pe tine însuși: în ce fel mi se potrivește? Nu mă voi căi pentru ea?” (235)

“Before every action you take, ask yourself: Does it suit me? Won't I repent for it?”

“Fiecare lucru există pentru ceva ... și Soarele va spune: exist pentru ceva, la fel și alte lucruri. Tu, așadar, pentru ce exiști? Pentru a te desfăta? Vezi dacă poți suporta acest gând”. (241)

“Every single thing exists for something ... and the Sun will say: I exist for a certain purpose, and the rest of the things will say the same. Then, what do you exist for? To enjoy pleasure? See if you can bear this thought”.

“Oamenii sunt născuți unul pentru altul. În consecință, ori îi educi, ori îi suporti”. (261)

“Men are formed for each other. So, you either teach them better or bear with them”.

“Trebuie să apreciez care este poziția mea în raport cu oamenii: suntem născuți unii pentru alții”. (329)

I have to consider my position in relation to men: we are formed for each other”.

Armonie/Harmony

“Armonia e una singură și, după cum lumea, folosindu-se de toate corpurile, se prezintă în plenitudinea unui astfel de corp, tot așa și soarta, folosindu-se de toate cauzele, se prezintă în plenitudinea unei astfel de cauze”. (151)⁵

⁵ În lucrarea “Omilia la Hexaemeron - Părinți și scriitori bisericești”, vol. 17, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1986, p. 78, Vasile cel Mare susține ideea armoniei din lume, ca rezultat al creației divine efectuată în baza unui plan mai înainte gândit: “Dumnezeu însuși a creat lumea, ca bun, a făcut această operă folositoare; ca înțelept, această operă prea frumoasă; ca puternic, această operă foarte mare. Moise a arătat pe Meșterul Care nu numai că a intrat, prin rațiunile pe care le-a așezat în lucruri, în ființa tuturor celor din lume, dar a și pus toate părțile ei în armonie unele cu altele și a făcut un tot unitar armonios, corespunzător și de acord cu El, ceea ce este redat în cuvintele revelate: “El dând tuturor viață și suflare și toate” (Fapte 17, 25) “că în El trăim și ne mișcăm și suntem” (Fapte 17, 28); iar la p. 86, același volum, arată cum: “Dumnezeu înainte de a fi cele ce se văd acum, a gândit și a pornit să aducă la existență cele ce nu erau; în același timp a gândit și cum trebuie să fie lumea și ce formă să-i dea materiei, ca să fie în armonie cu ea. Cerului i-a rânduit o natură potrivită cerului,

“There is one great harmonious composition of all things and, just as the world, using all its constitutive parts, presents itself in its wholeness, so the universal destiny is made a complete cause out of all the particular causes”.

“Natura nu produce la voia întâmplării nimic care să nu corespundă cu ceea ce e condus de ea”. (153)

“Nature does not produce things randomly, creating things that do not correspond to what it governs”.

“Ceea ce nu-i dăunător cetății nu dăunează nici cetățeanului”. (163)

“Nothing harms him who is really a citizen, which does not harm the city”.

“Când lucrurile care te înconjoară te constrâng să te zbuciumi foarte tare, întoarce-te repede în tine însuși și nu-ți ieși din ritm mai mult decât este necesar. Căci odată cu întoarcerea mereu în armonie, vei fi mai stăpân pe aceasta”. (175)⁶

“When the things that surround you grieve you, return to yourself and do not change your routine more than it is necessary; because once you reach harmony, you’ll become aware of it”.

“Respectarea și prețuirea propriului tău intelect îți vor aduce mulțumirea, vei trăi în armonie cu oamenii și vei fi recunoscător zeilor, ca să zic așa: vei lăuda toate cele pe care ei le hărăzesc și le-au rânduit”. (181)

“Respecting and valuing your own mind will bring you satisfaction; you’ll be in harmony with the men around you and you’ll be grateful to Gods, so to say: you’ll praise all the things they create and have ordered”.

“Lucrurile din lume și raportul dintre ele - într-un anume fel, toate se găsesc împletite unele cu altele și înrudite printr-o reciprocă prietenie. De fapt, toate se determină unele pe altele datorită mișcării tensionate, respirației comune și unității substanței”. (191)

“All the things in the world and their relation to one another – in a way, they are all interconnected and mutually friendly. In fact, they influence one another due to active movement, mutual conspiring to the same end, and unity of substance”.

“Orice sculă, orice instrument, ustensilă e socotită bună dacă își îndeplinește menirea pentru care a fost construită; totuși, cel care a făcut-o este departe. În schimb, pentru lucrurile făcute de natură, forța care le-a alcătuit se găsește înăuntrul lor și rămâne acolo. Așadar, aceasta trebuie respectată și mai mult, și gândește-te că, dacă continui să trăiești în acord cu voința acestei forțe, totul se va petrece conform gândirii tale. În așa fel, evenimentele se desfășoară în univers conform gândirii aceleia”. (191)

iar formei pământului i-a dat o substanță proprie și trebuincioasă lui. Focului, apei și aerului le-a dat forma pe care a voit-o și le-a adus la existență așa cum o cerea rațiunea fiecăreia din cele create. A unit într-o prietenie nesfârșimată, într-o singură unitate și armonie, întreaga lume, alcătuită din diferite părți”.

⁶ *Intră încămara ta!* este un îndemn din cuvântările lui Iisus (A se vedea la Evanghelia după Matei 6, 6).

“Every instrument, tool, or utensil is right as long as it is fit for its purpose, although the craftsman is no longer there. But, in the case of the things created by nature, the power which formed them remains and resides with them. So, this ought to be shown more respect, and judge that if you keep on living according to the will of this power, all things will happen according to your thought. And thus, all the events in the universe are in conformity to that intelligence”.

“Toate lucrurile se împletesc unele cu altele, legătura lor este sfântă și aproape nici un lucru nu este străin de altul. Căci sunt ordonate și împreună dau ordine și frumusețe aceleași lumi. Și lumea este unică, cuprinzându-le pe toate, unic este Zeul care se găsește în toate, unică este substanța și unică legea, rațiunea comună tuturor ființelor inteligente, unic adevărul, dacă e adevărat că unică este perfecțiunea ființelor care au aceeași natură și care participă la aceeași rațiune”. (207)

“All things are linked with each other, their bond being sacred and there is hardly one thing foreign to another, as they are all arranged together and rule and adorn the same world. For there is one world that includes everything, and one God who pervades all things; there is one substance, one law, one reason common to all intelligent beings, and one truth, if it is true that there is one perfection for all the beings that share the same nature and rational power”.

“Trei relații: una cu cuprinzătorul (mediul) care mă înconjoară, a doua cu cauza divină de la care decurge tot ce se întâmplă pentru toți, a treia cu cei care trăiesc cu mine”. (245)

“Three relations: the first to everything that surrounds us, the second to the divine cause that effects everyone and everything, and the third to those who live with us”.

“Să-ți organizezi viața acțiune cu acțiune și, dacă fiecare își atinge, pe cât este posibil, menirea ei, să fii mulțumit”. (247)

“Order your life in every single action, so that you might be satisfied when your actions reach their purpose”.

“Nu te limita să respiri aerul care te înconjoară, ci din acest moment gândește în armonie cu inteligența care înconjoară orice lucru”. (259)⁷

⁷ Sfântul Maxim Mărturisitorul, în lucrarea *“Ambigua - Părinți și scriitori bisericești”*, vol. 80, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1983, pp. 80-87, în legătură cu armonia și inteligența, dezvoltă teza rașunilor care premerg existențelor și care susțin aceste existențe, din care arătăm chintesența, ca o aserțiune: *“Rașunea este multe rașuni și rașunile cele multe sunt o Rașune”*, prin care vrea să spună că suntem parte din Dumnezeu, iar mai pe larg: *“Rașunea cea una, ca multe rașuni, ce stă împărțită în chip neîmpărțit în varietatea făpturilor, precum arată însușirea lor de a se referi una la alta și totuși de a rămâne fiecare ea însăși în chip neschimbat. Și iarăși multele rașuni ca una, prin referirea tuturor spre ea, ceea ce există pentru sine în chip neamestecat, fiind Cuvântul ființial și ipostatic al lui Dumnezeu și Tatăl, ca obârșie și cauză a tuturor”*.

“Do not content yourself with simply breathing the air that surrounds you, but let your mind be in harmony with the intelligence that surrounds every single thing”.

“Nici o natură nu este inferioară artei. Căci artele imită naturile. Dacă este așa, natura, care este mai desăvârșită și mai cuprinzătoare decât toate celelalte, nu ar putea să fie lipsită de iscusința artistică”. (325)

“No nature can be inferior to art. Because art imitates nature. If so, nature, which is the most complete and comprehensive of all, could not fall short of the artistic skill”.

“În ceea ce privește scrisul și cititul, nu vei trece drept profesor înainte de a fi fost elev la rândul tău. Aceasta este cu mult mai adevărat în viață”. (339)

“In what concerns writing or reading, you won’t be able to teach others, before being first taught yourself. And this is more than true in life”.

“De multe ori am fost uimit de faptul că fiecare, deși se iubește pe sine însuși mai mult decât pe toți ceilalți, pune totuși mai puțin preț pe propria sa părere despre sine decât pe părerea celorlalți despre el”. (349)

“I have often wondered how each man, in spite of loving himself more than all the others, makes less account of his own opinion concerning his own being than of the others’ opinion about him”.

Bătrânețe/The Old Age

“Ești bătrân, nu îngădui ca partea conducătoare a sufletului (rațiunea) să-ți fie înrobită, nici să fie mișcată ca o marionetă în funcție de impulsurile contrare vieții sociale, nici să se plângă de destinul hărăzit în prezent, nici să se teamă de cel hărăzit în viitor”. (85)

“You are now old; don’t let the leading part of your soul (rationality) be enslaved, pulled by strings like a puppet by the opposing impulses of social life, or complain about your current or future fate”.

“Evenimentele care urmează după cele care se produc conform naturii au în ele, ceva grațios și atrăgător. De exemplu, în timp ce se coace, pâinea crapă în unele părți și aceste crăpături astfel formate, deși se produc într-un fel contrar celor așteptate de la meșteșugul fabricării pâinii, oferă o oarecare plăcere și, în felul lor, stârnesc pofta de a mânca pâine”. (99)

“The events that follow after the ones that have already occurred according to their nature have something pleasant and attractive in them. For example, while being baked, some parts of a loaf might crack and become rugged, contrary to what we expect from the art of baking; yet, they give a certain pleasure and, in their own way, give you an appetite for bread”.

“În cazul unei bătrâne sau al unui bătrân, acesta va putea, cu ochii săi de înțelept, să observe o oarecare vigoare și o frumusețe a vârstei, la fel cum, în cazul copiilor, va remarca farmecul acestora ... exemplele nu sunt elocvente pentru oricine, ci numai pentru cel care se dovedește cu adevărat familiarizat cu natura și cu lucrările sale”. (99)

“In the case of an old woman or man, one will be able to notice, with his wise eyes, a certain maturity and grace, just as in the case of children, one will notice their loveliness ... these examples are not credible to anyone, but only to those that are truly familiar with nature and its works”.

Binele și răul în viața omului/The Good and Evil in Man's Life

“Natura binelui este frumusețea morală și cea a răului este urâtul moral”. (83)

“The nature of good is moral beauty and that of evil is moral ugliness”.

“Nimeni nu mă poate urâți moral ... ne-am născut pentru a ne ajuta unii pe alții”. (83)

“Nobody can morally deform me ... we were born to help one another”.

“Oamenii sunt, într-un fel, demni de milă din pricina necunoașterii binelui și răului”. (93)

“People are, in a way, worth being pitied due to their ignorance about what is good and what is bad”.

“Caracteristica omului bun este să iubească și să accepte evenimentele și tot ce i-a fost urzit lui de către destin ... fără să murmure ceva împotriva adevărului și fără să acționeze împotriva dreptății. Chiar dacă nu toți oamenii îl cred că trăiește simplu, rezervat, modest și liniștit, cel bun, nu se supără pe nici unul dintre ei, nici nu se abate din drumul care îl duce spre sfârșitul vieții unde trebuie să ajungă curat, liniștit și degajat, împăcat pe deplin cu propria-i soartă”. (113)

“What defines a good man is his love and acceptance of all the events that have been brought about on him by his destiny ... without complaining against truth or acting against justice. Even if some people will not always believe him to be living a simple, modest, quiet life, a good man won't bear any grudge against them, nor will he be diverted from the road that takes him to the end of his life where he ought to get pure, calm and in peace with his own fate”.

“Ceea ce nu-l face pe un om mai rău decât este nu îi face nici viața mai rea și nu îl rănește nici din afară, nici din interior”. (121)

“The things that do not make a man worse than he is can hardly make his life worse or hurt him either from outside or inside”.

“Tot ceea ce se întâmplă, se întâmplă după o rânduială dreaptă”. (121)⁸

“Everything that happens is systematically and rightfully arranged”.

⁸ Marc Aurelius apreciază ca deosebită lucrarea Providenței în lume. Aceasta este o tematică esențială și în religia creștină. A se vedea în primul articol dogmatic din Crezul Creștin care o conține în termenul de “*atoateșitorul*”.

De asemenea, Providența divină este una din temele celei dintâi cuvântări publice a d-lui Iisus, numită “*Predica de pe munte*” (Matei 5-7). Din punct de vedere creștin purtarea de grijă a lui Dumnezeu față de lume se arată în trei lucrări: de conservare, de conlucrare și de guvernare a lumii.

“Nu te purta ca și cum ai avea de trăit zece mii de ani ... cât timp trăiești, cât timp încă îți este permis, încearcă să devii bun!”. (123)⁹

“Do not act as if you were meant to live forever ... as long as you are alive, as long as you are permitted to be alive, try to become good!”.

“Arată că înțelegi în ce fel ți s-ar potrivi viața de om bun, pe de o parte împăcat cu ceea ce-i este hărăzit de Întreg și pe de altă parte mulțumit de propria activitate cinstită și de dispoziția interioară bună”. (129)

“Show that you understand in what way the life of a good man would suit you; on the one hand content with your destiny, on the other satisfied with your own honest activity and positive inner life”.

“Dimineața, când abia te trezești, să ai la îndemână acest gând: “Mă trezesc ca să desfășor activitățile specifice omului”. (146)

“In the morning when you hardly get up, have this thought in your mind: “I arise to the proper work of a man”.

“Amintește-ți prin câte ai trecut și câte ai fost în stare să suporti; și că parcursul vieții tale este de acum complet, că misiunea ta a ajuns la final; amintește-ți câte lucruri frumoase ți-a fost dat să vezi, de câte plăceri și dureri nu ai ținut seamă, de câte ocazii ce ți-ar fi putut aduce faimă nu te-ai îngrijit și față de câți nerecunoscători ți-ai arătat bunăvoința”. (167)

“Remember how many things you have been through and how much you have managed to bear; and that the course of your life is now complete and your mission had reached an end; remember how many beautiful things you have seen, how many pleasures and pains you have ignored, how many opportunities that might have brought you fame you have missed, and how many ungrateful people you have helped”.

“Mijlocul cel mai bun pentru a te apăra de cei care îți fac rău este să nu le semeni”. (175)

“The best way to protect yourself from bad people is not to be like them”.

“Adesea comitem nedreptăți, fiindcă nu facem deosebire între evenimente. Dacă am socoti bune și rele, însă, numai acele evenimente care stau în puterea noastră, nu ne-ar rămâne nici un motiv pentru a acuza divinitatea, nici pentru a adopta o atitudine dușmănoasă față de umanitate”. (193)

“Injustice is often committed because we cannot distinguish between events. But if we judged only the things in our power (either good or bad), we had no reason to accuse the Gods or be hostile towards humanity”.

“Un lucru este de preț: să-ți duci viața în acord cu adevărul și cu dreptatea, să rămâi binevoitor chiar față de cei mincinoși și nedrepti”. (197)¹⁰

“There is only one essential thing: to live your life in agreement with truth and justice, to be kind even towards dishonest and wrongful men”.

⁹ A fi atent la felul de viețuire, iată o altă idee cultivată și în evangheliile creștine ale lui Iisus (Luca 16, 19-31, pilda cu *Bogatul nemilostiv și săracul Lazăr*).

¹⁰ În teologia apostolului Pavel găsim adesea această idee. A se vedea în Scrisoarea către Romani 12, 14-21.

“Ura este contrară rațiunii. Căci, dacă se pierde până și conștiința greșelii, pentru ce să mai trăiești? ... Când cineva greșește față de tine, gândește-te imediat care a fost părerea sa asupra binelui sau răului, când a greșit. Căci, cunoscând aceasta, vei avea milă față de el și nici nu te vei mai mira, nici nu te vei mai supăra pe el ... așadar, trebuie să-l ierți!” (213)

“Hatred is the opposite of reason. Because, if one loses the awareness of his wrong deeds, why should that man live? When someone harms you, think immediately about his attitude towards good and evil when he did something wrong. And understanding this, you’ll have mercy, you will be neither surprised, nor angry with him ... so, you’ll have to forgive him”.

“A face bine și a auzi că ești vorbit de rău este regesc”. (217)

“To do good and find out that you are spoken ill is great”.

“Nu trebuie să te superi din cauza lucrurilor, căci lor nu le pasă deloc de asta”. (217)

“You do not have to be sad about different things because they do not care about your feelings”.

“Omul cu adevărat om nu trebuie să renunțe la preocuparea de a trăi cât mai mult timp și la dragostea de viață”. (219)

“He who is a real man ought not to give up on his concern for his love of life and desire of living as long as possible”.

“Sapă în interiorul tău. În interiorul tău este izvorul binelui și întotdeauna are puterea de a țâșni, dacă ai să sapi întotdeauna”. (225)

“Look inwards. Within you’ll find the fountain of good which always has the power to spring up as long as you keep on digging in it”.

“Vezi să nu resimți față de neoameni ceea ce neoamenii resimt față de oameni”. (227)

“Beware not to feel toward the inhuman what they feel toward the human”.

“Cine greșește, greșește împotriva lui însuși; cine comite o nedreptate se nedreptățește pe sine, deoarece devine rău”. (267)

“He who does wrong, wrongs himself; he who is unfair, does evil to himself because he becomes evil”.

“Dacă poți, fă-i să-și schimbe părerea învățându-i; dacă nu poți, amintește-ți că pentru aceasta ți-a fost dată bunăvoința”. (271)

“If you can, make them change their opinion by teaching them; if you cannot do that, remember that kindness was given to you exactly for that purpose”.

“Dacă greșește, învață-l cu bunăvoință și arată-i ce a greșit. Dacă nu reușești, consideră-te vinovat pe tine însuși sau nici măcar pe tine însuși”. (293)

“If he does wrong, teach him kindly and show him his wrongs. If you fail in your attempt, blame yourself; or not even yourself”.

“Omul educat și respectuos îi spune naturii care dă și ia înapoi totul: “Dă-mi ce vrei, ia-mi înapoi ce vrei”. Și spune aceasta nu ca un sfidător, ci ca un om supus și cu gânduri bune față de natură”. (303)¹¹

“The dutiful, educated man tells the nature that gives and takes back everything: “Give me whatever you want and take back whatever you wish”. And he says that not defiantly, but as a submissive and respectful man”.

“Nu discuta nicidecum despre calitatea omului bun, ci fii un astfel de om!” (303)

“You should under no circumstances talk about the quality of being a good man; instead, be this kind of man!”

“Ce rău îți va putea face individul cel mai violent dacă tu continui să fii binevoitor față de el și, când se ivește prilejul, îl îndemni cu blândețe și încerci să-l faci să-și schimbe intenția, alegând chiar momentul în care el încearcă să-ți facă rău: “Nu, fiul meu! Am fost făcuți de natură pentru altceva. Eu nu voi suferi nici un rău, în schimb tu îți faci rău, fiule”. Și arată-i cu iscusință și dintr-un punct de vedere general că lucrurile stau altfel, că nici albinele nu fac acest lucru și nici celelalte animale, care au fost născute de natură pentru a trăi în turme. Însă aceste observații nu trebuie făcute nici cu ironie, nici pe un ton jignitor, ci cu afecțiune și fără ranchiună în suflet; și nu ca și cum ar fi la școală, nici ca să te faci admirat de un altul aflat în preajmă, ci adresează-te lui între patru ochi, chiar dacă mai sunt împrejur și alți oameni”. (333)¹²

“What evil can the most violent man do to you if you continue being kind to him and, whenever you have the opportunity, you advise him kindly and try to make him change his intentions, choosing exactly the moment when he attempts to harm you: “No, my son, don’t do that! We have been created for a different purpose. You cannot hurt me, but you will hurt yourself, son”. And wisely show him, from a general perspective, that things are different; that neither bees, nor other tribes of animals do that to their fellow beings. But these remarks ought not to be made ironically or offensively, but affectionately; and not as if he were in school, or because you seek to be admired by someone else around, but in private, even if there are other people there”.

¹¹ În lucrarea biblică vechitestamentară Iov 1, 21 aflăm expresia asemănătoare: “Domnul a dat, Domnul a luat; fie numele Domnului binecuvântat!”

¹² Ideea se repetă des în lucrare. O găsim însă și în evanghelia după Matei unde avem un text corespunzător: “De-ți va greși ție fratele tău, mergi, muștră-l pe el între tine și el singur. Și de te va asculta, ai câștigat pe fratele tău. Iar de nu ... spune-l Bisericii; iar de nu va asculta nici de Biserică, să-ți fie ție ca un păgân și vameș” (Matei 18, 15-17).

Destin/Fate

“Destinul care este hărăzit fiecăruia este implicat în ordinea universală și implică această ordine”. (103)

“Fate, that is prescribed to each and everyone, is involved in the universal order and supposes it”.

“Un om care nu mai amână hotărârea de a fi, în sfârșit, printre cei mai buni, este un preot și un slujitor al divinității, folosindu-se de ceea ce a fost sădit în el; acest lucru îl face pe om neîntinat de plăceri, invulnerabil la orice durere, ferit de orice act de violență, insensibil la orice răutate, atlet într-o întrecere mai mare, cea de a rămâne neatins de pasiuni, întărit până în străfundările sale de spiritual, de dreptate, pregătit să primească cu tot sufletul ceea ce i se întâmplă și ceea ce îi este rânduit de destin; el nu încearcă să-și imagineze niciodată, fără vreo cerință urgentă a interesului public, ce a spus un altul sau ce a făcut sau a gândit”. (102-103)

“A man who has finally chosen to be among the best, is a priest and a Gods’ servant, making use of all the resources that have been sown into him; this thing makes him pure, invincible by pain, inaccessible to any injuries or evil, like an athlete in a great contest against passions, strengthened by justice, readily embracing everything that happens and is meant to happen to him; he never tries to imagine, without being influenced by the public interest, what another man has said or done or thought about”.

“Un om fericit este cel care își asigură un destin fericit; și destinul fericit înseamnă atitudini bune ale sufletului, impulsuri bune, fapte bune”. (171)

“A happy man is the one that leads a happy life; and a happy life means a kind heart and good intentions and actions”.

“Să iubești numai ceea ce ți se întâmplă ție însuși și ceea ce îți este urzit de destin. Ce poate fi mai plăcut?” (223)

“To love only what happens to yourself and what the destiny has offered to you. What could be more pleasant?”

Existența omului, constituția și determinarea și efemeritatea lui/The existence of man, his built, determination and transience

“Sunt eu carne, un suflu și parte conducătoare a sufletului”. (83)

“I am flesh, the breath of life and the leading part of the soul”.

“Ce este sufletul tău: o răsuflare, niciodată aceeași, ci dată afară și absorbită din nou, în fiecare moment”. (85)

“What is your soul? A breath of life, never the same, but inhaled and exhaled, each moment”.

“Trebuie să-ți dai seama din ce lume faci parte, din ce realitate conducătoare a lumii ești o emanație și că îți este fixată o limită în timp: în cazul în care nu te vei folosi de acestea pentru a dobândi seninătatea, prilejul va dispărea și tu vei pieri și nu ți se va mai oferi o altă ocazie”. (85)

“You ought to realise which universe you are a part of, what leading reality of the universe has created you, and that your life is limited in time; if you do not use the opportunity to make your life calm and serene, you’ll waste the moment and never again will it come back”.

“Să faci tot ce-ți vine la îndemână cu distincție potrivită și sinceră, cu afecțiune, cu libertate și cu dreptate, și să-ți oferi răgazul fără toate celelalte reprezentări”. (85)

“Do everything that is in your power with true and sincere dignity, kindness of heart, freedom and justice; and give yourself time to rest without other solitudes”.

“Sufletul omului se aruncă în dezordine ... când își arată nemulțumirea față de unul din evenimentele care au loc în natură ... când respinge orice ființă umană sau se îndreaptă împotriva ei cu intenția de a o vătăma ... când se lasă învins de plăcere sau de suferință ... când se preface și face sau spune ceva în mod fals și nesincer ... când acțiunile și impulsurile sale nu sunt îndreptate spre vreun scop anume, ci se produc fără rost, la întâmplare și în mod inconsecvent, în timp ce e de datoria noastră ca până și cele mai neînsemnate acțiuni să aibă loc ținând spre o finalitate”. (95)

“The soul harms itself when it shows its disappointment towards the events that take place in nature ... when it rejects any human being or moves towards them with the intention of hurting them ... when he is conquered by pleasure or pain ... when he pretends to be somebody else, acting or behaving falsely and insincerely, when his actions have no purpose, being performed thoughtlessly or inconsistently while being aware that even the smallest actions should be done with reference to an end”.

“Sunt alcătuit dintr-un aspect cauzal și unul material; însă nici unul din aceste două elemente nu va dispărea în neant, după cum nici unul nu a ieșit din nimic. Orice parte din mine va fi, așadar, redirectată, prin transformare, într-o altă parte a lumii și din nou aceea se va transforma într-o altă parte a lumii și tot așa la infinit. Ca urmare unei astfel de transformări suntem pe lume și eu, și părinții mei, și tot așa mergând spre un alt infinit”. (157)

“There are two aspects that define me, a material and a causal one; they will not disappear, nor have they come out of nowhere. Each part of me will, consequently, be directed towards a different part of the universe and this will be next transferred and transformed into a different thing, in a different place and so on. Both I and my parents are the result of this changing process, constantly moving to infinity”.

“Intelectul tău va fi așa cum sunt reprezentările pe care adesea le dezvoltă; căci sufletul este colorat de reprezentări. Colorează-l, așadar, cu neîncetate reprezentări de tipul: oriunde e posibil să trăiești, acolo e posibil să trăiești cum se cuvine”. (159)

“Your mind will be similar to the representations that you often create; because the soul is coloured by these representations. So, colour your soul

with constant representations of the kind: wherever you are supposed to live, live in peace and harmony”.

“Amintește-ți întreaga substanță, la care participi în cea mai mică parte, și de întreaga eternitate, din care ți-a fost rezervată o durată foarte scurtă, și de destin: înțelegi cât de mică parte ești?” (163)

“Keep in mind that you are just a tiny part of the substance in the universe, an instance in the universal eternity and fate; do you now understand how insignificant you are?”

“Sunt fum și mă duc. De ce socotești că asta ar fi o problemă? Până când nimic de felul acesta nu mă alungă, rămân liber și nimeni nu mă va împiedica să fac ce vreau”. (167)

“I am like smoke and I disappear like it. Why would this be a problem? Till nothing of this kind drives me away, I am free, and nothing prevents me to do whatever I want”.

“Numele: un zgomot și un ecou”. (169)

“The name: nothing but noise and an echo”.

“Să nu socotești că, dacă ceva îți pare greu de realizat, acest lucru este imposibil pentru om, ci consideră că, dacă ceva este posibil și potrivit omului, acest lucru îți este accesibil și ție”. (183)

“Do not consider that something is impossible for the human being if it seems difficult to achieve, but think that if it is accessible to people, then it is definitely accessible to you, too”.

“Ce ți se întâmplă a fost pregătit pentru tine încă din veșnicie și înlănțuirea cauzelor a urzit împreună, din eternitate, existența ta și întâlnirea cu fiecare eveniment”. (293)

“Your destiny had been there for you since immemorial time and the interconnectedness of causes led to your existence”.

“Înșușirile proprii sufletului rațional sunt: se privește pe sine însuși, se analizează pe sine însuși, devine ceea ce dorește, se bucură el însuși de rodul pe care îl produce, își urmează propriul scop”. (319)

“The traits of the rational soul are the following: it looks inside, analyses itself, becomes everything it wants, rejoices at the results of his actions, and follows its own purpose”.

“Cât este de mare sufletul care, dacă ar trebui să fie despărțit în acest moment de trup, este pregătit fie să se stingă, fie să se risipească, fie să-și continue existența!¹³ Dar această pregătire vine ca urmare a propriei

¹³ Adepții de cea mai mistică factură ai pitagorismului au lansat versiunea că sufletul întemeietorului doctrinei lor ar fi trăit succesiv mai multe vieți, în variate încarnări, ultima fiind cunoscută sub numele de Pitagora, care înseamnă “*inspiratul*” sau “*divinul*”. Pitagoricii susțineau transmigrațiunea. Lui Pitagora i s-a atribuit lucrarea moralizatoare “*Versuri de aur*”, în care toate preceptele recomandate sunt subsumate credinței în nemurirea sufletului. Într-un vers se afirmă că: “*Un suflet virtuos, după ce va părăsi trupul,*

judecăți, nu a unui simplu spirit de opoziție, așa cum fac creștinii, ci în manieră rațională și demnă, pentru a-i convinge și pe alții, dar fără teatralitate”. (321)¹⁴

“How great is the soul that is ready to be extinguished, to be dispersed, or to continue its existence if it had to depart from the body! But this preparation arises from its own judgement, not as a mere opposition, as in the case of Christians, but in a rational and dignified manner, without ostentation, so as to persuade the others.”

Moartea/Death

“Moartea, viața, faima, lipsa de faimă, suferința, plăcerea, bogăția, sărăcia, de toate acestea, deopotrivă, au parte și cei buni, și cei răi dintre oameni, chiar dacă ele nu sunt nici frumoase, nici rușinoase; așadar, nu sunt nici bune, nici rele”. (91)¹⁵

“Death and life, glory and the lack of it, pain, pleasure, riches, and poverty, all these together belong to the good and bad alike, even if they are neither honourable, nor shameful; so, they are neither good nor evil”.

“Ce înseamnă a muri? Dacă cineva ar cunoaște moartea în ea însăși și dacă, printr-o analiză a gândirii, ar împrăști toate născocirile proprii închipuirii, ar considera că moartea nu este nimic altceva decât o lucrare a naturii. E pueril dacă cineva se teme de o lucrare a naturii. Apoi, aceasta nu este numai lucrarea naturii, ci și folositoare ei”. (91)

“What does it mean to die? If someone knew death, and by close thought, released himself from all the fancies of his mind, he would realise it is

va ajunge un zeu nemuritor, indestructibil și nesupus morții” (Edmond Nicolau, “*Pitagora și școala sa*”, în “*Figuri ilustre ale antichității*”, Editura Tineretului, Cluj, 1967, pp. 43-67).

¹⁴ Adept al monismului, Marcus Aurelius susține ideea că sufletul omului este o parte din sufletul universal. Epicurienii credeau în stingerea sufletului la moartea trupului; stoicii credeau într-o oarecare existență posmortem a sufletului, de mai mică sau mare durată, mai ales a oamenilor înțelepți, de exemplu, Zenon (în “*Epiphanius, Adversus haeres*”, III, 2,9, p. 592, 26 D) credea că sufletul este “*un suflu durabil - polihronion pnevma*”, care supraviețuiește descompunerii trupului, dar numai o bucată de timp, iar Chrysippos sublinia că “*numai sufletele înțelepților supraviețuiesc mai mult timp, înainte să dispară în conflagrația periodică a lumii*” (nota traducătorului, p. 16), iar după Clement Alexandrinul (150-215), care a fost contemporan cu Marcus Aurelius, “*stoicii au numit această - conflagrație- curățire prin foc distrugerea lumii prin foc; în legătură cu aceasta, stoicii învață că cel care a dus o viață deosebită va învia; au arătat cu aceasta învierea*” (în *Stromata V*, 9. 4. p 316); creștinii susțin nemurirea.

Textul lui Marcus îi ironizează ușor pe creștini. Este de înțeles, dacă ne amintim că Marcus Aurelius autorizează persecuții împotriva creștinilor între anii 163-167 și că începea o rivalitate între școlile filosofice și cele creștine care se dezvoltau vertiginos la Roma și în Alexandria Egiptului.

¹⁵ Ideea creștină exprimată prin cuvintele: “*Dumnezeu face să răsară soarele peste cei răi și peste cei buni și trimite ploaie peste cei drepți și peste cei nedrepți*” (Evanghelia după Matei 5, 45).

nothing but a work of nature. It is childish to dread what is natural. And then, it is not only a work of nature, but something useful to nature”.

“Chiar dacă ți-ar fi dat să trăiești trei mii de ani, și tot atâția ani de zece mii de ori, amintește-ți totuși că nimeni nu pierde o altă viață decât cea pe care o trăiește și nici nu trăiește altă viață decât cea pe care o trăiește și nici nu trăiește altă viață decât cea pe care o pierde. Așadar, viața cea mai lungă și viața cea mai scurtă înseamnă același lucru; căci prezentul este egal pentru toți și timpul care se pierde este, așadar, egal, iar cel ce se duce pare astfel foarte scurt. De fapt, nimeni nu ar putea să piardă nici trecutul, nici viitorul; cum ar fi posibil să i se ia cuiva ceea ce nu are?”. (93)

“If you were meant to live three thousand years or ten thousand years as many times, still remember that you can lose only the life you live, and you have no other life to live than the one that you will finally lose. So, the longest and shortest lives are similar; because the present moment is the same for everyone, and so is the time that we waste, equal; and consequently, what is lost is only a moment. Actually, no one could lose either the past or the future; how could anyone be taken away something that does not belong to him?”

“Să-ți aduci aminte întotdeauna ... că și cel cu o viață foarte lungă, și cel care moare în cel mai scurt timp suferă aceeași pierdere, fiindcă prezentul este singurul de care omul poate fi lipsit, dacă e adevărat că numai pe acesta îl are și nu poate să piardă ceea ce nu are”. (93)”

“Always remember that both, the one that lives a long life, and the one that has a short one suffer the same loss, because the present is the only one that man can be deprived of, and if it is true that it is the only thing men can have, no one can lose something that does not belong to them”.

“Trebuie să ne grăbim, nu numai pentru că suntem, cu fiecare moment, tot mai aproape de moarte, ci și pentru că, înainte de a muri, capacitatea de a gândi asupra lucrurilor și conștiința sleiesc”. (97)¹⁶

“We have to hurry up, not only because we are closer to death with each and every moment we spend, but because before dying our capacity of reasoning becomes weaker”.

“Te-ai imbarcat, ai navigat, ai acostat: debarcă! Dacă va fi să te îndrepti către o altă viață, nici acolo nu lipsesc zeii; dacă va fi să ajungi în insensibilitate, vei înceta să mai înduri dureri și plăceri și să slujești învelișul tău fizic, cu atât inferior, cu cât partea din tine care îi slujește este superioară: căci aceasta este minte și daimon (rațiune, logos divin), cealaltă este țărână și sânge lăncezit”. (101)

¹⁶ În teologia apostolului Pavel această idee este presărată prin multe pasaje în care dă sfaturi, iată una din expresiile ce-o cuprinde: “*Luați seama cu grijă, cum umblați, nu ca niște neînțelepți, ci ca cei înțelepți, răscumpărând vremea, căci zilele rele sunt*” (Scrisoarea către Efeseni 3, 15-16).

“You have got aboard, made your voyage, returned to the port, so go ashore! If you were to go towards another life, you’ll have Gods there, too; if you were to reach a state of insensibility, you’ll no longer feel pain or pleasure, or be a slave of your physical body, which is, nevertheless inferior. Your mind is reason, intelligence, your body is earth and putrid blood”.

“Moartea este, asemeni nașterii, o taină a naturii: o combinație a acelorași elemente și o descompunere a acelorași elemente”. (119)

“Death, as well as birth, is a mystery of nature: a combination of the same elements and a decomposition of the same elements”.

“Amintește-ți că în scurt timp, și tu, și el veți muri și că, după o scurtă vreme, nici numele nu va mai rămâne după voi”. (121)

“Remember that you and I will shortly die and, after a while, our names won’t even be remembered”.

“Nimeni nu este atât de norocos încât să nu aibă lângă el, în clipa morții, pe câțiva care să salute cu bucurie tristul eveniment. A fost un om bun și înțelept: în ultimul moment, se va găsi unul care va spune despre el: “Acum o să răsuflăm în sfârșit ușurați că am scăpat de acest pedagog; nu se purta aspru cu noi, dar, cu toate acestea, simțeam că în taină ne condamna”. Aceasta se spune despre omul virtuos, dar în ceea ce ne privește, câte alte motive nu există pentru care mulți își doresc să se vadă scăpați de noi”. (315)

“Nobody is so lucky so as not to have by his side, on his death bed, some people that would kindly talk about the sad event. He was a kind and wise man. Eventually, there will be one that will say: “Now we can be happy that we got rid of this man; he was not strict with us, but we felt that he secretly condemned our way of life”. This can be said about a virtuous man, but, as far as we are concerned, there are so many reasons for which people might be happy to get rid of us”.

Orgoliu/Vanity

“Toate lucrurile dispar repede: trupurile înseși în lume și amintirea lor în veac! Astfel sunt toate obiectele sensibile și mai ales cele care ne ademenesc prin plăcere sau ne înspăimântă prin durere sau ne fac să scoatem strigăte din orgoliu: cum sunt lipsite de valoare, vrednice de dispreț, murdare, trecătoare și moarte”. (91)

“All things vanish swiftly: the bodies are swallowed up in the world and their memory in time! Such are all sensible things, especially those that tempt us through pleasure, or terrify us through pain, or are celebrated with such vanity: how worthless, despicable, sordid, perishable and dead such things are!”

“Durata vieții omenești e un punct, substanța (natura) sa este un flux, senzația este obscură, întreaga alcătuire a trupului este sortită unei rapide

putrefacții, sufletul este un vârtej, soarta este greu de ghicit, faima este nesigură; pe scurt, tot ce ține de trup e un fluviu, iar tot ce ține de suflet e un vis și o vanitate, viața este un război și un popas făcut de un străin, iar renumele peste ani este uitare”. (95)¹⁷

“The lifespan of a human being is a point, its substance is constantly flowing, the senses are obscure, the whole body tends to putrefaction; the soul is restless, fate is hard to guess and fame uncertain. To sum up, everything that is related to the body is like a river, and everything that is related to the soul is dream and vanity; life is a warfare and a journey into an unknown land, while fame is only oblivion”.

“Cel care este atras de faima după moarte nu își imaginează că fiecare dintre cei care îi păstrează amintirea va muri și el în cel mai scurt timp; apoi la rândul său, cel care îi va urma, până când orice amintire se va pierde, trecând-o de la unul la altul asemenea torțelor care se aprind și apoi se sting. Presupune că cei care își vor aminti de tine sunt nemuritori și că nemuritoare este amintirea ta. Ce înseamnă pentru tine aceasta? Și nu mai spun că pentru cel care a murit nu înseamnă nimic. Dar, pentru cel care trăiește, ce înseamnă lauda, dacă nu e de dragul unui avantaj practic?” (125)

“The one that has reached fame after his death does not realise that all the people that keep his memory alive will die, sooner or later; and then, the same thing will happen over and over again, till all memories will be lost, being passed from one man to another just like torches that light up for a while and then burn out. Just suppose that the ones that will preserve your memory are immortal, and thus, your memory will never die. What does this mean to you? Of course, it means nothing for the one that has died. But for the one that is still alive, what does fame mean if it is not accompanied by some practical advantages?”

“Frumosul, oricum ar fi el, este frumos prin sine însuși și se desăvârșește prin sine însuși și nu are lauda ca parte din el. Lucrul lăudat nu devine nici mai rău, nici mai bun ... ceea ce este frumos prin esența sa de ce altceva are nevoie? ... Care dintre lucruri e frumos datorită laudei sau nu e frumos din pricina criticii? Smaraldul își pierde oare valoarea dacă nu e lăudat? Sau aurul, fildeșul, purpura, lira, o floriceică, un pomișor?” (125)

“Beauty, whatever it looks like, is beautiful in itself, and reaches perfection without being praised. The thing that is praised does not become better or worse ... what is beautiful in itself does no need anything else. Which of the things around are beautiful due to the fact that they have been praised or ugly because of the criticism they received? Does the emerald lose its value if it is not praised? Or gold, ivory, purple, a lyre, a little flower or a tree?”

¹⁷ Apostolul Iacov compară viața cu un abur: “Abur sunteți, care se arată o clipă, apoi piere” (Iacov 4, 14).

“E ciudat ca neștiința și vanitatea să fie mai puternice decât înțelepciunea”. (161)

“It is odd that ignorance and vanity are more powerful than wisdom”.

“Ce merită a fi prețuit? Să primești aplauze? Nu. Prin urmare, nici să fii aclamat de guri gălăgioase. Căci aclamațiile din partea celor mulți sunt doar guri care plescăie-n gol. Ai abandonat, așadar, pretinsa glorie. Ce lucru rămâne de prețuit? Faptul că omul se mișcă și se oprește potrivit propriei constituții, scop către care duc și diversele practici, și cunoștințele tehnice, cred”. (179)

“What’s worth being valued? To be acclaimed? No. There’s no value in the applauses of noisy tongues. The praises of the vulgar are nothing but the noise of tongues. If you have, then, abandoned the pretended glory, what else is there to be valued? The fact that man moves and stops according to his own structure. For this is what all technical knowledge and various practices are tending to”.

“Cel ce dorește faima ia o activitate străină ca fiind propriul bine”. (199)

“The one that craves fame should get involved in a foreign activity as if it were for his own benefit”.

“Fiecare este vrednic de o prețuire egală cu valoarea lucrurilor pentru care s-a străduit”. (205)

“Everyone is worth the value of the things he has got involved in”.

“Compară-ți gândirea cu cele ce vorbești. Fă ca mintea ta să pătrundă evenimentele și cauzele acestora!” (215)

“Compare your thoughts with the words you speak. Let your mind understand the events around you and their causes”.

Sfaturi primite de către Marcus Aurelius/Advice that Marcus Aurelius got

de la părinți, zei, profesori buni, prieteni buni și împlinite de sine însuși, după cum însuși mărturisește/from parents, Gods, good teachers and friends, and which he had followed, as he confesses:

“Din ceea ce am auzit ... am luat model ... amabilitatea și calmul; respectul pentru zei, generozitatea, faptul de a mă abține nu numai de la a săvârși răul, ci chiar de a concepe astfel de gânduri”. (65)

“From what I have heard ... I learned ... to be kind and calm, to respect the Gods, to be generous, to refrain myself from causing harm to others or even thinking about that”.

“Faptul de a suporta greutatea, de a mă mulțumi cu puțin, de a face totul cu mâinile mele, de a nu mă ocupa de treburile altora, de a nu da ascultare calomniilor”. (65)

“(I have learned) to bear the strains of life, to be satisfied with less, to do everything with my own hands, to care little about other people’s business, never to listen to calumnious words”.

- “Faptul de a nu mă ocupa de lucruri fără de rost”. (67)
“*(I have learned) to avoid getting involved in useless matters*”.
- “Faptul de a avea în vedere necesitatea de a-mi îndrepta și îngriji caracterul”. (67)
“*(I have learned) to acknowledge the necessity of righting and taking care of my character*”.
- “Spiritul independent și luarea de decizii bine chibzuite ... de a rămâne mereu la fel și în timpul durerilor puternice”. (67-69)
“*(I have learned) to be an independent spirit and to take good decisions ... to be the same even in great suffering*”.
- “Bunăvoința și exemplul unei case conduse în mod patriarhal ... a trăi în conformitate cu natura, seriozitatea neprefăcută”. (69)
“*(I have learned) the kindness and good example of a house ruled in a patriarchal manner ... to live in accordance with nature, the assumed sincere gravity*”.
- “Faptul de a nu blama și de a nu-i critica aspru pe cei cărora le-a scăpat în discursurile lor vreun barbarism sau ... vreo greșală”. (69)
“*(I have learned) not to blame and criticize the ones that have made mistakes or used offensive words in their speeches*”.
- “Faptul de a cunoaște ce sunt invidia, viclenia și ipocrizia, care susțin puterea tiranică”. (71)
“*(I have learned) to be ignorant of envy, fraud and duplicity, all of these contributing to a despotic ruling*”.
- “Faptul de a nu răspunde: “sunt ocupat!” (71)
“*(I have learned) never to say: I am busy!*”
- “Dragostea pentru casă, pentru adevăr și dreptate”. (71)
“*(I have learned) to love my home, truth and justice*”
- “Stăpânirea de sine și faptul de a nu mă lăsa influențat de nimic; buna dispoziție în toate împrejurările ... purtarea echilibrată, plăcută și demnă de respect, realizarea celor propuse, în ciuda oricăror dificultăți”. (71-73)
“*(I have learned) to control myself and to avoid being influenced by anyone and anything, to be in a good mood all the time ... to behave properly, pleasantly and respectfully, to achieve my purpose despite difficulties of all kinds*”.
- “Blândețea, fermitatea de neclintit în deciziile luate după o atentă analiză; indiferența față de gloria deșartă obținută pe baza celor ce sunt socotite onoruri; dragostea de muncă și perseverența; faptul de a-i asculta pe cei care au de dat vreun sfat util tuturor”. (73)
“*(I have learned) to be kind and firm in taking decisions after a close analysis, to be indifferent to vanishing glory based on things that might be considered respectful, to love work and perseverance, to listen to those that always have good advice to give*”.

Sfaturi înțelepte oferite altora/Wise advice given to others

“Să-ți aduci aminte acestea: care este natura (Universului) Întregului și care este a mea, care este raportul dintre aceasta și aceea, și ce fel de parte este ea și din ce univers ... să-ți amintești că nu există nimeni care să te împiedice să acționezi și să vorbești întotdeauna în acord cu natura din care ești o parte”. (87)

“Remember these things: what the nature of the whole universe is and what your own nature is, and how they are related, what sort of part you are and what universe you belong to ... remember that there is no one that can prevent you from taking action and speak in accordance to the nature that you belong to”.

“Este de ajuns ca (omul) să se apropie de prelungirea (logosului divin) daimon-ul din interior și să se îngrijească de el cu adevărat. Grija pentru aceasta înseamnă a-l păstra neîntinat de patimi, de capriciu și de nemulțumirea față de evenimentele provenite de la zei sau de la oameni”. (91)

“It is enough for a man to get closer to his soul and truly take care of it. This care means to keep it pure, unharmed by passions, whims or dissatisfactions caused by Gods or people”.

“În înlănțuirea reprezentărilor, e nevoie să evităm ceea ce este la voia întâmplării și fără rost și, pe cât posibil, ceea ce este indiscret și dăunător; și trebuie să te obișnuiești să ai în minte numai reprezentările despre care, dacă oricine te-ar întreba pe neașteptate: “Ce gândești acum?”, să poți răspunde sincer pe loc: “cutare și cutare lucru”, prin care să fie de îndată clar că orice lucru e în tine simplu și bun și demn de o ființă socială și nepreocupată de imagini plăcute ori, într-un cuvânt, atrăgătoare, căruia nu-i plac rivalitatea, invidia sau suspiciunea, nici alte lucruri de acest fel, pentru care ai roși dacă ai dezvălui că le ai în minte”. (101)

“In the chain of our representations you have to avoid what is random and useless, as much as possible, as well as what is indiscreet and harmful; and you have to get used to have in mind only the representations that might immediately trigger a sincere response, in case someone asks you: “What are you thinking of right now?”. This can prove the fact that you are a simple and kind social being that takes no interest in attractive images, who hates rivalry, envy or suspicion, and other things of the kind, because you would blush if you admitted having them in your mind”.

“(Înțeleptul) își amintește că orice ființă rațională îi este rudă, că e conform naturii umane să se îngrijească de toți oamenii și că, de altfel, nu trebuie să se atașeze de părerea tuturor, ci numai de a celor care trăiesc în acord cu natura”. (103)

“The wise man knows that every rational creature is related to him, that it is in the human nature to take care of all people, and that you do not have to

pay attention to everyone's opinion, except to that belonging to those that live in accordance with nature".

"Nu acționa involuntar, nici împotriva interesului public, nici fără o atentă cercetare și nici opunând rezistență; nici eleganța căutată să nu-ți împodobească intelectul; nu fi flecar, nici nu te amesteca în treburile altora!" (103)

"Act neither involuntarily, nor against public interest, not without close analysis or resistance; do not adorn your thoughts with studied elegance; don't talk too much or get involved in other people's business".

"Lumină senină să fie în interiorul tău, să nu ai nevoie din afară de cârmaci și de liniștea pe care alții ți-o pot oferi. Trebuie, așadar, să stai drept, nu ținut drept". (103)

"Let shining light be inside and so you'll never need guidance, or the tranquillity offered by others. Thus, you need to stand straight, not to lean against others".

"Dacă în viața omenească tu găsești ceva mai bun decât dreptatea, adevărul, prudența, curajul ... faptul de a avea un intelect împăcat cu sine însuși ... dacă zărești ceva mai bun, întoarce-te către acesta cu tot sufletul și bucură-te de binele suprem pe care l-ai descoperit. Dacă, în schimb, nimic nu ți se pare mai bun, decât daimon-ul (rațiunea) care se găsește în tine ... nu lăsa în tine loc nici unui alt lucru; căci, odată ce ai înclinat către ele și te-ai lăsat târât în această parte, nu ai mai putea să prețuiești, în mod constant, acel bine care îți este propriu și îți aparține ... tu, alege simplu și liber ceea ce este mai bun și atașează-te lui ... bun este utilul". (105)

"If you manage to find something better than justice, truth, caution, courage, or a content mind in your life, if you can find that, then don't give up on it; embrace it with all your soul and be satisfied with the supreme happiness you have encountered. If, on the other hand, that thing does not seem better than your mind, do not accept it, because once you let yourself influenced by other disturbing things, you won't be able to value the things that really define you and belong to you; simply choose what is useful and better for you".

"Să nu prețuiești nicodată, ca și cum ți-ar fi fost de folos, ceea ce într-o zi te va constrânge să încalci credința, să renunți la pudoare, să urăști pe cineva, să-l bănuiești, să-l blestemi, să fii ipocrit". (106-107)

"Never value and consider useful the things that one day might force you go against your faith, to give up decency, to hate, suspect, or curse someone, or be insincere".

"Respectă cu venerație facultatea de a forma opinii ... pentru că în partea conducătoare a sufletului tău niciodată nu ia naștere vreo opinie potrivnică naturii sau constituției ființei raționale". (107)

"Worship the ability to express opinions ... because no opinion contrary to nature or human beings will be the result of the leading part of your soul".

“Formulează întotdeauna definiția și o descriere a obiectului a cărui imagine a operat asupra capacității tale reprezentative, așa încât să-ți dai seama ce este, în substanța sa, goală, în întregul său sub toate aspectele sale, și să-i indicîi, în sine însuși, propriul său nume și numele elementelor din care este alcătuit și în care să se descompună ... să te întrebi ce este acest obiect, din ce elemente este alcătuit, pentru cât timp se va menține, în baza naturii sale ... de ce virtute am nevoie față de el: de bunătate, de curaj, de celelalte virtuți ... trebuie să spui: acesta a venit de la zeu, celălalt se datorează grupării și urzelii evenimentelor care au loc, unei coincidențe și unei întâmplări, acesta vine de la unul din neamul meu, de la o rudă, de la un tovarăș”. (109)

“Come with an accurate definition and description of the object whose image influenced your imagination, so as to view what sort of thing it is in its own nature and all its aspects, and to give it its proper name, and the names of the elements that it is composed of and can be decomposed into. Ask yourself what that object is, what elements it is made up of, how long it will last according to its nature, what I do need so as to be able to deal with it: kindness, courage or other virtues ... you have to say: this came from Gods, the other one is the result of the events that take place, of a coincidence, this comes from one of my people, a relative of mine, a friend”.

“După cum medicii au întotdeauna la îndemână instrumentele și ustensilele din fier necesare pentru a oferi ajutor în cazuri neprevăzute, tot așa să ai și tu pregătite principiile pentru a cunoaște lucrurile divine și omenești și pentru a îndeplini orice acțiune, chiar și pe cea mai neînsemnată, amintindu-ți de legătura reciprocă dintre aceste feluri de lucruri”. (111)

“Just as doctors always have their instruments and utensils at hand to offer help when it might be needed, so have you always at hand the means to understand the divine and human things, to accomplish any action, no matter how small, always keeping in mind the mutual connection between these two.”

“Nu rătăci, caută să-ți îndeplinești scopul, renunțând la speranțele deșarte, vino-ți în ajutor, cât timp îți mai stă încă în putință, dacă te preocupi de tine însuși”. (111)

“Stop your wandering; try to accomplish your purpose casting away vain hopes; help yourself as long as you can still do it, if you really care about yourself”.

“Nu se știe câte sensuri pot avea cuvintele: a fura, a semăna, a cumpăra, a fi liniștit, a vedea ceea ce trebuie făcut; acest lucru nu se realizează cu ochii, ci printr-un alt fel de vedere”. (113)¹⁸

¹⁸ Ideea o găsim și în Evanghelia după Luca: “Din cuvintele tale vei fi găsit drept, și din cuvintele tale vei fi osândit” (Luca 12, 37).

“No one knows all the meanings words can have: to steal, to sow, to purchase, to be calm, to see what has to be done; the eyes cannot see such things; you need a different kind of sight to discern them”.

“Nu desfășura nici o activitate la întâmplare și nici în alt fel decât urmând regulile care susțin arta de a trăi”. (115)

“Let nothing be done at random or in any other way that is different from the rules that support the art of living”.

“Retrageri la țară, pe malul mării, în munți; acest lucru este cât se poate de prostesc, pentru că îți este permis să te retragi în tine însuți în orice clipă dorești. În nici un loc nu se poate un om retrage mai liniștit și mai lipsit de griji decât în sufletul său, mai ales cel care are în interiorul lui astfel de valori încât, aplecându-se pentru a le privi, ajunge îndată la o desăvârșită ușurare ... dăruiește-te unei asemenea retrageri și raînoiește-te pe tine însuți”. (115-117)

“Retirements in the country, on the sea-coasts, or in the mountains; these things are very silly, because you can always retire into yourself. Nowhere will you find a quieter and more tranquil place than in your soul, especially if you have such values in your heart; by simply trying to reach them, you’ll find a state of perfect tranquillity ... allow yourself this kind of retirement and renew yourself”.

“Ce lucru te nemulțumește? Răutatea oamenilor? Gândește-te la principiul că ființele raționale sunt născute unele pentru altele, că a se suporta unele pe altele este o parte a dreptății și că oamenii greșesc fără voia lor, iar toți cei care până acum s-au dușmănit, s-au bănuțit și s-au urât, zac întinși la pământ și sunt cenușă; atunci calmează-te!” (117)

“What are the things that displease you? The wickedness of mankind? Think about the principle which says that rational beings are formed for each other, and that bearing with them is an act of justice, and that men make unintentional mistakes, and all those who have lived in enmity, suspicion, and hatred are now lying dead on the ground, turned into ashes; then, calm down!”

“Întreg pământul este un punct, și de acea parte în care locuiești nu este oare un colțisor? Iar în acest colțisor câți și cât sunt cei ce te vor lăuda? În sfârșit, amintește-ți de retragerea pe acest mic câmp care îți aparține și, înainte de orice, nu te mai zbuciuma, nici nu te încorda, ci fii liber, privește toate activitățile ca un bărbat, ca un om, ca un cetățean, ca o ființă muritoare”. (117)

“The entire earth is a point in the universe and the part that you are inhabiting is just a small corner. And how many people in that corner will praise you? Finally, remember to take refuge in that small place that belongs to you, and keep yourself away from distraction; relax and be free, considering everything from the perspective of a man, of a citizen, or a mortal”.

“Privește lucrurile așa cum sunt cu adevărat!” (121)

“See the things as they really are!”

“Multe boabe de tămâie pe același altar: unul a căzut mai înainte, altul, după aceea. Nu e nici o diferență”. (123)

“There are many pieces of frankincense on the same altar: one has fallen, then another one follows next. There is no difference, whether sooner or later.”

“Câtă tihnă își asigură acela care nu se uită la ce a spus, a făcut sau a gândit vecinul, ci are în vedere numai ceea ce face el însuși, pentru ca această acțiune să fie dreaptă, sfântă și conformă omului bun ... aleargă drept spre linia de sosire, fără să te abați din drum”. (123)

“What an agreeable life has the man who does not care about what his neighbour has said, or done or thought, but cares only about his own deeds, his actions to be right, and holy, and similar to those of a good man ... he should run towards the finish line without turning aside”.

“E străin în lume cel ce nu cunoaște ființele care se găsesc în ea; cel ce nu cunoaște ceea ce se întâmplă în ea; orb este cel care închide ochii minții; cerșetor este cel care are nevoie de un altul și nu găsește în el însuși cele necesare pentru viață”. (129)

“The one that doesn't know what creatures live in this world and what happens around him is nothing but a foreigner; blind is the one that closes the eyes of his mind; a begger is the one that needs another man to help him, instead of finding himself the necessary things for survival in this world”.

“Cuvintele uzuale altădată sunt astăzi ieșite din uz ... toate lucrurile sunt trecătoare și în scurt timp devin povești și le acoperă repede uitarea complet ... Ce este o amintire nepieritoare? Doar neant! ... Totul este efemer, și cel care își amintește, și cel care este amintit”. (133)

“The words once used are no longer commonplace ... all the things are provisional and become stories that are completely forgotten, sooner or later ... What is an everlasting memory? Just nothingness! Both are transient, the ones that remember something and the ones that are remembered”.

“Privește întotdeauna lucrurile omenești ca pe niște realități efemere, fără valoare, ieri o materie vâscoasă, mâine un corp îmbălsămat sau cenușă. Așadar, petrece-ți această clipă a timpului în conformitate cu natura și încheie-ți viața împăcat, cum măslina cade în clipa când e coaptă, binecuvântând pământul care a purtat-o și mulțumind pomului care i-a dat naștere”. (141)

“All human things are provisional, worthless; a trifling embryo yesterday, an embalmed carcass or ashes, tomorrow. So, spend this instance of your life in accordance with nature, and end your life peacefully, as the ripe olive

falls when its time has come, blessing the earth whence it sprang and thanking the tree that bore it".

"Fii asemenea unui promontoriu de care se sparg fără încetare valurile. El stă drept și împrejurii se potolește înspumatul clocot al apelor". (141)

"Be like a promontory that withstands crashing waves. It keeps its place and stills the fury of the water".

"Aleargă întotdeauna pe drumul cel mai scurt. Și drumul cel mai scurt este calea conformă naturii. Spune și fă orice lucru în accord cu principiul cel mai sănătos, căci un astfel de plan de conduită te ferește de loviturile vieții, de ezitări, de orice preocupare practică și de șiretenie". (143)

"Always take the shortest way. It is the natural one. Speak and act according to the rightest principles, because in this way you'll be protected against turmoil, dissimulation and ostentation".

"Poți întotdeauna să dai un curs fericit vieții tale, dacă urmezi drumul drept și gândești și acționezi cu metodă". (169)

"You can always make your life happy, as long as you follow the right path, and think or act methodically".

"Asia, Europa sunt doar unghere ale lumii; orice mare e doar o picătură a lumii; Athosul, o movilă a lumii; orice moment prezent, o clipă a duratei eterne a timpului". (189)

"Asia, Europe are just little corners of the Universe; every sea is just a small drop of the world; Athos but a little clod; any present moment, a point of eternity".

"Obișnuiește-te să tratezi cu atenție cele spuse de celălalt și, pe cât posibil, pătrunde în sufletul celui care vorbește". (199)

"Get used to paying attention to your interlocutor's words and, as much as possible, get into his soul".

"Cât de repede veșnicia va învălui totul și câte lucruri a învăluit deja". (201)

"How quickly will the eternity sweep everything away into obscurity, and how many things has it already swept".

"Fericirea este un daimon bun sau o viață conform daimon"-ului bun". (209)

"Happiness is a good soul, or a life lived in accordance with it".

"Este aproape clipa când vei uita de toate, este aproape, de asemenea, clipa când toți vor uita de tine". (211)

"The time approaches when you shall forget about all things and be forgotten by all".

"După cum bancurile de nisip, îngrămădite unele peste altele, le ascund pe cele depuse la început, tot așa, în viață, evenimentele trecute sunt rapid făcute uitate de cele care vin după ele". (215)

"As heaps of sand driven upon one another hide the former ones, so the events of life are soon forgotten when new ones appear".

“Lumina lămpii, până când se stinge, strălucește și nu își pierde strălucirea; în schimb, adevărul care există în tine, dreptatea și cumpătarea pot fi stinse înainte de sfârșitul vieții tale”. (353)

“The light of a lamp shines and preserves its glow until it burns out; on the other hand, the truth that lies in you, your spirit of justice and moderation can be extinguished before the end of your life”.

Viața/Life

“Viața este foarte scurtă pentru fiecare, iar a ta a ajuns aproape de sfârșit, și tu nu te respecti pe tine însuși, ci îți pui fericirea în sufletele altora? Te lași influențat de impresiile care vin din afară? ... încetează să te lași purtat de colo-colo ... proști sunt cei care ... sunt oboșiți de viață și cei care nu au niciun scop către care să-și călăuzească orice impuls al lor și, într-un cuvânt, reprezentările lor ... cei care nu urmăresc cu atenție mișcările propriului lor suflet sunt, în mod inevitabil, nefericiți”. (87)

“Men’s life is very short and yours has almost reached the end, so why don’t you honour yourself instead of honouring others? Do you let yourself influenced by other people’s opinions? ... wander no more to and fro ... ignorant are those that are tired by life or have no purpose to guide their actions ... those that pay no attention to the desires of their own soul are inevitably miserable and unhappy”.

“Să acționezi, să exprimi și să gândești fiecare lucru, ca și cum ai putea să părăsești chiar în această clipă viața. Căci dacă divinitatea există, în a pleca dintre oameni nu este nimic primejdios”. (89)

“To act, speak and consider everything as if you were to leave this life every moment now. Because, as long as there are Gods, there is no danger in being parted from people”.

“În fiecare zi, viața se duce și o parte tot mai mică rămâne din ea ... în cazul în care cineva ar trăi mai mult, nu e deloc sigur dacă intelectul său, rămânând același, ar mai fi în stare să înțeleagă legătura dintre lucruri și să mediteze, ținând din răspuseri să cunoască lucrurile divine și omenești. Acest om începe să o ia razna, totuși nu va înceta să respire, să se hrănească, să aibă reprezentări, impulsuri și atâtea alte funcții de acest fel. Dar mai întâi își pierde capacitatea de a se folosi de el însuși, de a cunoaște cu exactitate toate îndatoririle, de a analiza aparențele, de a-și da seama dacă este deja timpul să moară și alte astfel de activități care reclamă o gândire bine exersată”. (97)

“Each day, some part of your life is gone and the remainder grows less ... but no one knows whether your mind, while staying the same, would be able to understand the connections between things and to meditate, trying hard to understand the divine and human things if you lived longer. This man might begin to go crazy, while still breathing, eating, having representations, impulses and other functions of the same kind. But first, he

loses the ability to use his own mind, to perfectly understand his duties, to analyse the appearances, to realise whether the time to die has come and other activities of the kind that require a well-trained mind”.

“Nu-ți irosi partea rămasă din viață făcându-ți idei asupra situației sau faptelor celorlalți, de vreme ce nu faci aceasta în vederea interesului comun”. (101)

“Do not waste the remaining part of your life thinking about other people’s actions or situation, if there is no common interest in that”.

“Amintește-ți că fiecare trăiește numai momentul prezent, care este o clipă: restul fie au fost trăite, fie există în necunoscut. Prin urmare, este timpul pe care fiecare îl trăiește; mic este colțișorul de pământ unde își duce viața; scurtă este, de asemenea, chiar cea mai durabilă faimă postumă, și ea depinde de succesiunea acestor mici oameni care într-o clipită vor fi deja morți, fără să se cunoască nici măcar pe ei înșiși, cu atât mai puțin pe cel mort cu mult înaintea lor”. (109)

“Remember that everyone lives only the present moment, which is merely an instance of your life: the remaining moments have either been lived or are still unknown. This is, so, the time that everyone is entitled to live; small is the place where man lives his life; similarly, short is the most everlasting posthumous fame, and it depends on the succession of the people that will soon be dead, not even knowing one another, so even less the one that died long before them”.

“Gândește-te tot timpul la câte transformări ai asistat tu însuși. Lumea este alterare, viața este o părere. Toate aceste lucruri pe care le vezi se vor transforma, în timp, și nu vor mai fi”. (119)

“Constantly think about how many changes you have witnessed. The world is constantly changing, and life is just an illusion. All the things that you can see right now will be transformed in time and will no longer exist”.

“Viața este scurtă; trebuie să profiți de prezent, cu multă chibzuință și cu spirit de dreptate. Fii sobru chiar atunci când te relaxezi”. (129)

“Life is short, so you have to take advantage of the present moment, prudently and justly. Be serious even when you are relaxed”.

“Petrece-ți viața ca un om care a încredințat, cu tot sufletul, zeilor toate bunurile sale și care nu se face nici tiranul, nici sclavul altui om”. (131)

“Live your life as if you have willingly trusted all your possessions in the hands of Gods and you have been neither the oppressor nor the subject of another man”.

“Arta de a trăi este mai asemănătoare cu arta luptelor decât cu cea a dansului, prin faptul că trebuie să stai bine pe picioare, fără să cazi și pregătit pentru tot ce ți se ivește în cale, chiar neprevăzut”. (225)

“The art of living is more similar to the art of fighting than the art of dancing, as you have to stand firm, without falling down, being ready to face everything that might come into your way, even the unpredictable”.

“Aceasta înseamnă desăvârșirea caracterului: să trăiești orice zi ca și cum ar fi ultima, fără să fii agitat, fără să fii amorțit și fără să fii ipocrit”. (229)

“How to reach a perfect character: live each day as if it were the last one of your life, without being fussy, numb or duplicitous”.

“Frunzele pe care vântul le împrăștie pe pământ ... tot astfel și neamul oamenilor. Biete frunze sunt fiii tăi, biete frunze sunt și acești oameni care te aclamă cu un aer convingător și te laudă, sau care, dimpotrivă, te vorbesc de rău, te rănesc în secret și își bat joc de tine. Tot biete frunze sunt și cei care îți vor duce faima peste generații”. (313)

“Just like the leaves scattered on the ground by wind ... so is the race of men. Leaves are your sons, leaves are these men that so convincingly acclaim and praise you, or, on the other hand, secretly blame, hurt or sneer at you. Leaves are also those that are to preserve your fame over generations”.

Bibliografia:

Aurelius, Marcus, *Gânduri către sine însuși*, Editura Humanitas, București, 2018, traducere din graca veche, Cristian Bejan, ISBN 978-973-50-6245-3.

Apologeți de limbă greacă, în *Părinți și Scriitori Bisericești*, vol. 2, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1980, traducere Olimp N. Căciulă.

Biblia, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1988.

Clement Alexandrinul, *Scrieri partea întâia*, în *Părinți și Scriitori Bisericești*, vol. 4, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1982, traducere de D. Fecioru.

Clement Alexandrinul, *Scrieri partea a doua - Stromatele*, în *Părinți și Scriitori Bisericești*, vol. 5, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1982, traducere de D. Fecioru.

Maxim Mărturisitorul, Sfântul, *Ambigua*, în *Părinți și Scriitori Bisericești*, vol. 80, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1983, traduce D. Stăniloae.

Nicolau, Edmond, *“Pitagora și școala sa”*, în *Figuri ilustre ale antichității*, Editura Tineretului, Cluj, 1967.

Popa D. Marcel – Matei C. Horia, *Mică enciclopedie de istorie universală*, Editura Politică, București, 1988.

Scrierile Părinților Apostolici, în *Părinți și Scriitori Bisericești*, vol. 1, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1979, traduce D. Fecioru.

Vasile cel Mare, Sfântul, *“Omilii la Hexaemeron”*, în *Părinți și Scriitori Bisericești*, vol. 17, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1986, Traducere D. Fecioru.